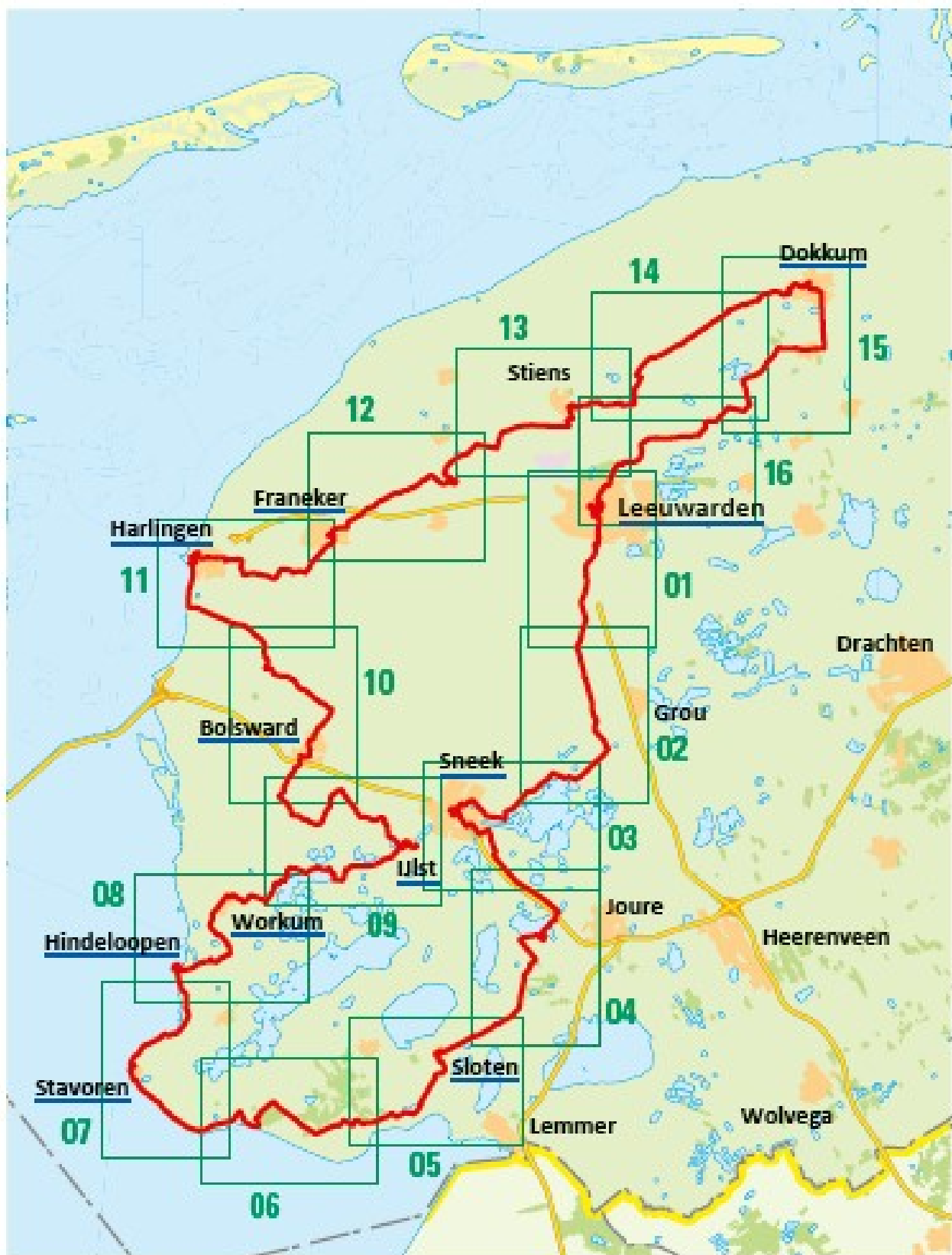

FIETSEN LANGS DE ELF STEDEN VAN FRIESLAND

MARICA VAN DER MEER

Overzichtskaat van de route

INHOUD

<i>Inleiding en gebruiksaanwijzing</i>	6
<i>De route</i>	7
<i>Etappes</i>	10
<i>Kaarten en navigatie</i>	11
<i>Overnachten</i>	13
 Algemene informatie Friesland	
<i>Friesland</i>	13
<i>De Friese taal</i>	16
<i>Gemeenten in Friesland</i>	15
<i>De Elfstedentocht</i>	17
<i>De Tocht der Tochten</i>	19
<i>Skûtsjesilen</i>	22
<i>Het 11-fonteinën project</i>	23
 Etappes	
<i>Etappe 1 - Leeuwarden (Ljouwert) - Sneek (35 km)</i>	26
<i>Etappe 2 - Sneek (Snits) - Sloten (30 km)</i>	40
<i>Etappe 3 - Sloten (Sleat) - Stavoren (25 km)</i>	50
<i>Etappe 4 - Stavoren (Starum) - Hindeloopen (11 km)</i>	64
<i>Etappe 5 - Hindeloopen (Hylpen) - Workum (8 km)</i>	74
<i>Etappe 6 - Workum (Warkum) - IJlst (17 km)</i>	82
<i>Etappe 7 - IJlst (Drylst) - Bolsward (13 km)</i>	92
<i>Etappe 8 - Bolsward (Boalsert) - Harlingen (20 km)</i>	104
<i>Etappe 9 - Harlingen (Harns) - Franeker (10 km)</i>	118
<i>Etappe 10 - Franeker (Frjentsjer) - Dokkum (46 km)</i>	130
<i>Etappe 11 - Dokkum (Dokkum) - Leeuwarden (24 km)</i>	144
 <i>De knooppunten</i>	162
<i>Accommodatie</i>	164
<i>De kaarten</i>	168
<i>Legenda</i>	168

INHOUD

Inleiding en gebruiksaanwijzing	6
<i>De route</i>	7
<i>Etappes</i>	10
<i>Kaarten en navigatie</i>	11
<i>Overnachten</i>	13
Algemene informatie Friesland	
Friesland	13
De Friese taal	16
Gemeenten in Friesland	15
De Elfstedentocht	17
De Tocht der Tochten	19
Skûtsjesilen	22
Het 11-fontein project	23
Etappes	
Etappe 1 - Leeuwarden (Ljouwert) - Sneek (35 km)	26
Etappe 2 - Sneek (Snits) - Sloten (30 km)	40
Etappe 3 - Sloten (Sleat) - Stavoren (25 km)	50
Etappe 4 - Stavoren (Starum) - Hindeloopen (11 km)	64
Etappe 5 - Hindeloopen (Hylpen) - Workum (8 km)	74
Etappe 6 - Workum (Warkum) - IJlst (17 km)	82
Etappe 7 - IJlst (Drylst) - Bolsward (13 km)	92
Etappe 8 - Bolsward (Boalsert) - Harlingen (20 km)	104
Etappe 9 - Harlingen (Harns) - Franeker (10 km)	118
Etappe 10 - Franeker (Frjentsjer) - Dokkum (46 km)	130
Etappe 11 - Dokkum (Dokkum) - Leeuwarden (24 km)	144
<i>De knooppunten</i>	162
<i>Accommodatie</i>	164
<i>De kaarten</i>	168
<i>Legenda</i>	168

De Friese taal

De meest voorkomende Babylonische spraakverwarring is wanneer een Fries zegt: It kin net. Dan denk je dat het nog net kan, maar de betekenis is: Het kan niet.

Friesland telt ongeveer 650.000 inwoners, van wie ruim de helft Fries spreekt. Dat wil zeggen een vorm van het Fries. In de steden wordt er Stadsfries gesproken, dit is Fries met heel veel Nederlandse invloeden. En dan zijn er nog heel veel verschillende accenten binnen het Fries. Het Kleifries, het Woudfries en het Zuidwesthoeks zijn de grootste groepen. Daarnaast zijn er nog kleinere groepen met hun eigen Friese taal. Het meest afwijkende Fries wordt gesproken in Hindeloopen. Het Hindeloopers is bijna een aparte taal, zelfs de Friezen hebben moeite dit te

verstaan. Schiermonnikoog en Terschelling hebben ook hun eigen Fries. Op Terschelling is er zelfs een onderscheid tussen West- en Oost-Terschelling. Het Aasters dat op Oost-Terschelling wordt gesproken, wordt misschien nog maar door 100 mensen gesproken. Sommige accenten sterven dan ook uit.

Er zijn ook nog accenten in het Fries, die overlopen in de aangrenzende provincies. Het Kollumerlands lijkt weer op het dialect dat in het noordwesten van Groningen gesproken wordt. Het Stellingwerfs gaat over in het noorden van Overijssel en het zuiden van Drenthe.

Wanneer je het echte Fries wilt horen, luister of kijk dan eens naar een uitzending van Omrop Fryslân, daar doen ze hun best om het echte Fries ten gehore te brengen. Geaf Frysk, noemen de Friezen

Het monument voor de slag om Stavoren is in het Fries

dat. De Friezen spreken hun taal wel, maar slechts een klein deel kan het ook schrijven. Ze hebben het schrijven vaak wel geleerd op de lagere school, maar gebruiken het gewoon te weinig.

Het Fries is sinds 1956 naast het Nederlands een officiële landstaal. Het heeft ook de status van een minderheidstaal in Europa. De taal mag gebruikt worden in de rechtspraak, maar daar wordt niet veel gebruik van gemaakt. Op de scholen in Friesland wordt het vaak in de eerste leerjaren als voertaal gebruikt. Het is wel een beetje afhankelijk van de taalsamenstelling van de leerlingen. Ambtenaren in Friesland hoeven de taal niet te spreken, maar ze moeten het wel kunnen verstaan.

Een plaatsnaam in Friesland mag maar onder één naam ingeschreven staan in het register. De meeste plaatsen hebben gekozen voor de Nederlandse naam, maar er zijn ook plaatsen, die de Friese naam als officiële naam hanteren. Bij het binnenfietsen van een dorp of stad in Friesland staat vaak zowel de Nederlandse als de Friese naam aangegeven.

Het lijkt heel moeilijk om Fries te lezen, maar wanneer je het hardop leest, kan je vaak veel meer begrijpen.

Hier een aantal zinnestelsels, waarmee je indruk kunt maken op de Friezen.

Ik heet ...	Ik hyt ...
Wat zeg je?	Wat seist?
Ik weet het niet.	Ik wit it net.
Het maakt niet uit.	It makket net út.
Waar is het toilet?	Wêr is it hûske?
Waar moet ik heen?	Wêr moet ik hinne?
Ga je mee?	Giest mei?
Kunt u een band plakken?	Kinne jo in bân plakke?
Ik ben klaar.	Ik bin klaar.
Het gaat wel goed.	It giet wol goed.
Het kan niet.	It kin net.
Spreek je Fries?	Praasto Frysk?
Ik niet.	Ik net.
Een klein beetje	In lyts bytsje
Eet smakelijk	Lekker ite.
Goemorgen	Goetiemoarn
Goienavond	Goejûn
Welterusten	Lekker sliepe

106 buurtschappen onder de gemeente Súdwest-Fryslân. Al deze steden, dorpen en buurtschappen samen hebben in totaal 90.000 inwoners.

De kleinste gemeente van Friesland qua inwoneraantal is Schiermonnikoog met ruim 900 inwoners. De kleinste gemeente qua oppervlakte is Harlingen met ruim 15.000 inwoners. Er zitten dus enorme verschillen in samenstelling tussen de 18 gemeenten.

De Elfstedentocht

De Elfstedentocht, de ruim 200 kilometer lange tocht tussen de 11 Friese steden die in de Middeleeuwen stadsrechten hebben

gekregen, is er in alle soorten en maten. Op de fiets, te voet, op de step, met oldtimers, op de motor, in een zeilboot, met een surfplank, een supboard, een roeiboot en verzin het maar, maar de tocht der tochten is natuurlijk over het ijs op schaatsen. Ieder jaar op pinkstermaandag wordt de Fietselfstedentocht georganiseerd vanuit Bolsward. Na het eindeloos lijkende noordelijke rondje, kom je weer terug in Bolsward voor je begint aan het veel afwisselendere zuidelijke rondje. Vandaar dat het ook wel de Acht van Bolsward wordt genoemd. De 230 kilometer lange fietstocht wordt al meer dan 100 jaar georganiseerd

ETAPPE 1 – 35 kilometer

LEEWARDEN – SNEEK

Van de grote stad naar het platteland en door een idyllisch
plasdrasgebied langs het Sneekermeer.

KNOOPPUNTEN

Station Leeuwarden – 62 – 57 – 93 – 34 – 06 – 07 – 25 – 10 – 11 –
26 – 29 – 28 – 20 – 21 – 42 – 57 – 55 – 49 – 80 – 51 – 05 – Sneek

DE ROUTE

Je kunt het rondje langs de bezienswaardigheden van Leeuwarden zowel aan het begin als aan het einde van de route doen. Verlaat Leeuwarden in zuidelijke richting, de route passeert als eerste het gehucht Wijtgaard. Er zijn mooie boerderijen te zien in het weidse landschap. Het iets grotere dorp Reduzum ligt links van de weg, wanneer je terug kijkt op het dorp zie je de kerktoren en een aantal rode huizen, zoals de naam doet vermoeden. Het fietspad naar Irnsum is een breed pad langs een rustige hoofdweg. Soms verdwijnt het hele pad onder de bomen en fiets je heerlijk in de schaduw. Onderweg naar Irnsum is het mogelijk om een klein stukje om te fietsen via Friens. Vanaf het boerenpad naar Friens krijg je van dichtbij een kijkje op het leven op

het boerenland. Via een schelpenpaadje bereik je de weg van Grou naar Irnsum. Via de hoofdstraat van Irnsum fiets je door dit rustige stadje aan de Kromme Grou. Een brede sloot die uitkomt in het kanaal de Nije Wijtering, dat onderdeel is van het Prinses Margrietkanaal. Langs het kanaal is vaak veel biermtoerisme, het is erg populair bij vissers. Via de jachthaven het Sneekerkhof en een kleine sluis bereik je het prachtige fietspad langs het Sneekerneer. Met eerst een prachtig uitzicht over het water en later door een idyllisch plasdraagebied fiets je naar de Elfstedenstad Sneek.

REDUZUM (1100 INWONERS)

Sommige plaatsen in Friesland gebruiken hun Friese naam als officiële naam, zo ook Reduzum. In het Nederlands heet het Roordahuizum. Het dorp is ontstaan op een

Het fietspad op weg naar Irnsum

De waterpoort van Sneek

Hier ontstond een levendige handel. Sneek groeide uit tot een behoorlijke handelsnederzetting.

In 1295 was er een grote stadsbrand en slechts enkele gebouwen bleven onbeschadigd. Ook het Hospitaalklooster ging in vlammen op. Een groot drama voor Sneek.

Aan het begin van de 15de eeuw kreeg Sneek een Waag om producten die werden verhandeld te wegen. In die tijd kwamen ook de Kruisbroeders aan in Sneek, ze stichtten het klooster Jeruzalem. En even later werd ook het Groendijkklooster gesticht.

In 1492 werd de Waterpoort gebouwd als onderdeel van de stadswallen en vier jaar later in 1496 kreeg Sneek eindelijk stadsrechten. In Friesland en Groningen zijn al jarenlang de twisten tussen de

Schieringen en de Vetkopers gaande. In 1498 kwam Leeuwarden in handen van de Vetkopers, waardoor Sneek twintig maanden lang de hoofdstad van Friesland was.

Er waren in die tijd ook veel oorlogen tussen de Friezen en de Hollanders, waarbij de naam Grote Pier vaak opduikt, een boer uit Kimswerd, die alles was kwijtgeraakt doordat zijn boerderij geplunderd en in brand gestoken werd door de Saksen, die op dat moment aan het roer stonden in Friesland. Hij vormde een leger van boeren om Friesland te verdedigen en groeide uit tot volksheld. Grote Pier ligt begraven in de Martinikerk in Sneek.

Het statige stadhuis van Sneek werd gebouwd in de 16de eeuw. Er was genoeg geld, want de boterhandel bloeide op in

Sneek

Grote Pier – Grutte Pier

Grote Pier werd in 1480 geboren in Kinsward als Pier Gerlofs Donia. Pier werd boer. Hij leefde in een tijd dat de graven van Holland Friesland in hun macht probeerden te krijgen. Ze vielen Friesland verschillende malen aan en dit leidde tot de bezetting van Stavoren in 1515. Een groep Saksische huurlingen in dienst van de graaf had de boerderij van Pier geplunderd en in brand gestoken. Ze doodden de vrouw van Pier en ook andere familieleden en dorpsgenoten. Dit was voor Pier de aanleiding om ten strijde te trekken. In Arum richtte hij de Arumer Zwarte Hoop op. Hij verzamelde een troepenmacht om zich heen, die voornamelijk uit arme boeren bestond. Later sloten ook huurlingen uit Gelre zich bij hem aan, vandaar dat er ook wel gesproken wordt van Gelderse Friezen.

Behalve vrijheidsstrijder werd Grote Pier ook zeerover. Onder zijn leiding plunderde de Arumer Zwarte Hoop Hollandse schepen op de Zuiderzee. Tijdens zijn grootste zeeslag wist hij 28 Hollandse schepen te kapen. De 500 bemanningsleden van de verschillende schepen werden zonder pardon overboord gegooid. Grote Pier droeg de buit van de geplunderde schepen af aan hertog Karel van Gelre, die hem steunde in zijn strijd. Toen bleek dat de hertog zelf een machtspositie in Friesland ambieerde, was Grote Pier zo teleurgesteld, dat hij de strijd opgaf. In 1518 trok hij zich terug in Sneek, waar hij in 1520 overleed. Grote Pier ligt begraven in de Martinikerk in Sneek.

Grote Pier was een veelbesproken figuur, zelfs Erasmus heeft over hem geschreven.

Er zijn ook talloze sagen en legenden ontstaan over zijn persoonlijkheid. Hij wordt omschreven als een

De Martinikerk in Sneek, waar Grote Pier begraven ligt

ETAPPE 1 EN 2